

פסחים כט

משה שווערד

1. רש"י מסכת פסחים דף כט עמוד א

דישראל נמי מישראל שרי - בהנאה לאחר זמנו.

2. ספר דבר יעקב

א] רד"ה דישראל נמי מישראל שרי - בהנאה לאחר זמנו - הצל"ח והרש"ש כתבו דמשמע מרש"י שר"ש התיר חמץ שעבר עליו הפסח דוקא בהנאה ולא באכילה, והקשו מגליה לומר כן. הרש"ש מוסיף דלשון הגמ' לא משמע כן, שכאן בדעת ר"ש אומרת הגמ' מישראל קא שרי, ובדעת ר"י הגלילי אומרת הגמ' מישראל קא שרי בהנאה, משמע שלפי ר"ש שרי אף באכילה.

3. ספר דבר יעקב

ב] לעולם ר' יהודה היא ויליף שאור דאכילה משאור דראייה - הצל"ח והקו"ש [אות קל] מקשים דא"כ גם האוכל בפסח חמץ שאינו שלו יהיה פטור כיון שבעינין לך ואינו עובר עליו בב"י, ומלשון המשנה משמע שרק חמץ של גוי מותר. [מיהו לפי דברי התוס' כאשר אוכל החמץ הוא קונה אותו, ליכא קושיה שיהיה מותר באכילה אלא שיהיה מותר בהנאה כשאינו אוכלו].

ב. הקו"ש מתרץ דחמץ של אחר לא נתמעט [מאיסור אכילה] כיון שהאחר עבר עליו בב"י. הפמ"ג [א"א סימן תלד-ט] כתב דאפשר שחמץ של יתום קטן שעבר עליו הפסח מותר, כיון שאין את מי לקנוס. מיהו הפמ"ג בפתיחה [ח"ב אות ב] כתב שגם חמץ של חרש שוטה וקטן אסור, דלא פלוג רבנן.

הקו"ש [אות קכט] כתב דמשמע מהמשנה שרק חמץ של נכרי מותר, אבל חמץ של ישראל אפילו של חרש שוטה וקטן אסור. וביאר הטעם כיון שאחרים שהחמץ מונח אצלם עוברים עליו על ב"י.

4. תוספות מסכת פסחים דף כט עמוד א

בדין הוא דאפי' תוך זמנו מותר - [1] פרש"י מותר באכילה וקשה דאי אפשר אם לא יהא שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי הרי הוא שלו ואם גזל מנכרי הרי חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו ועוד לקמן דקאמר ואזו לתעמייהו דפליגי בחמץ שעבר עליו הפסח ליפולגו בפסח גופיה [2] ונראה לריב"א דהא דקאמר אפי' תוך זמנו מותר היינו בהנאה והא דקאמר אבל אתה אוכל של אחרים לאו דוקא אי נמי אחר זמנו קאמר ומיהו בשל גבוה קשה לפרש בתוך הפסח דאם לא פדאו אסור בהנאה ואם פדאו הרי הוא שלו ושמא י"ל אבל אתה נהנה משל גבוה שלא יהא איסור חמץ אבל איסור הקדש יש.

5. פני יהושע מסכת פסחים דף כט עמוד א

בגמרא אמר ר' אחא בר יעקב לעולם ר"י היא ויליף שאור דאכילה משאור דראייה כו'... ומה שהקשו בתוספות דלא משכחת לה לענ"ד נראה דלרש"י ודאי נמי עיקר ילפותא דרב אחא ב"י דשאור שאור היינו לענין הקדש כגון בלחמי תודה דלמאי דס"ד דראב"י מעיקרא דלר"י שרי מדאורייתא באכילה ולא מיתסר אלא מדרבנן (ועיין מה שכתבתי לעיל (דף י"ג ע"ב) במאי דמקשה הש"ס פשיטא ע"ש), אלא דממילא משמע נמי דכל היכא דמשכחת לה בעובד כוכבים מדאורייתא שרי וכגון שנתן לו העכו"ם במתנה על מנת שלא יקנה אותו אלא לאחר שיאכלנו או שתחב לו העכו"ם לתוך פיו בענין שאי אפשר לפולטו ע"י הדחק וכו"ג מפרש הש"ס בר"פ אלו נערות (דף ל' ע"ב) לענין חלב או שנתערב לו חמץ של עכו"ם לתוך מאכלו והוא לא נתכוין לקנותו משום דאיסורא לא ניהא ליה למיקני או

6. ספר דבר יעקב

בחולין, דהתם מיירי באכל כדי חלקו דרמ"א מיירי בצמצם ולא אכל חלקו.

הקו"ש [אות קלא] מקשה על הרמ"א מהר"ץ בנדרים. ומתריץ דהא דאין אורח קונה אינו משום שהבעלים לא התכוונו להקנות אלא משום שאין האורח מתכוון לקנות, אבל היכא דקידש אשה כיון שהתכוון לזכות הוי שלו והאשה מקודשת.

המל"מ [שכירות יב-ג] מביא מהר"ט שמשתפק האם אורח קונה האוכל היכא שמגביה או רק כשנותן אל פיו, שרק אז בעה"ב מתכוון לזכות לו. המל"מ מוכיח מר' יונה בברכות שסובר שהאורח זוכה מזמן שמגביה, וכמו שסובר הר"ץ בנדרים.

בספר מקראי קודש [פסח ח"ב סימן מה-ב] דן לגבי אורח בליל הסדר האם צריך לקנות המצה תחילה כדי שתהיה שלו, דבלי זכיה האורח אוכל משל בעה"ב כמש"כ הר"ץ. ומביא דהשפ"א [סוכה לה.] כתב שבעה"ב צריך לתת לאורח את המצה במתנה, ולא סגי במה שמרשהו לאכול. ומביא האמרי בינה שמיישב המנהג למה לא נהגו כן.

הקו"ש והקה"י כתבו שמהתוס' כאן משמע שבשעת אכילה ממש זוכה בה. ולתריץ את רש"י אפשר לומר שס"ל שאין אורח זוכה באוכל. ובשיטת הר"ץ קשה שסובר [בנדרים] שאין האורח זוכה באוכל, ור"ץ בח"י כאן מקשה על רש"י כקושית החוס' שבזמן האכילה קנאו.

ה] בא"ד - ואם גזל מנכרי הרי חייב באחריותו - כתב הפנ"י שדברי התוס' הם לרווחא דמילתא, שאף בלא אחריות מ"מ כשלוועס קנהו מדין שינוי, כדאמרינן בגמ' [כתר ל:]: כיון דלעסיה קניה. ואמנם בעל המאור [ד"ה רב אחא] מקשה שקנאו בשינוי. כהג' ברוך טעם [על הפנ"י] כתב דמצינו חמץ רך שבולע אותו בלי לעיסה.

עוד כתב דאפשר שאין זה קרוי שינוי, והגמ' בכתו' כוונתה שצ"י הלעיסה מתחייב באחריות. מיהו הריטב"א [סוכה לה.] מוכיח מהגמ' בכתו' שעל ידי לעיסה קונה בשינוי.

כתב השו"ע [או"ח סימן תנד-ד] שאין אדם יוצא במצה גזולה. רע"א בגליון השו"ע מקשה מדברי הריטב"א [בסוכה] והפנ"י [פסחים כט.] שכתבו שקנאו בשינוי בזמן הלעיסה.

ולפ"ז מתריץ הקושיא השניה של תוס' למה נתלקו אם מותר באכילה לאחר הפסח, משום שאחרי תקנת רבנן לכו"ע איכא איסור לאוכלו בתוך הפסח.

ד] תד"ה בדין וכו' וקשה דא"א שלא יהא שלו בשעת אכילה - אין להקשות דאין זכיה באיסורי הנאה, דה"מ שאר איסורי הנאה, אבל לגבי חמץ כתב הרמב"ם [חמץ א-ג] אם קנה חמץ לוקח, ומבארים האחרונים [שער המשפט סימן תי] חזו"א או"ח סימן קיח-ז] דשאני חמץ שהתורה עשאה כאילו הוי ברשותו.

התוס' מקשים דמוכרח להיות שלו בזמן האכילה. המקור חיים [סימן תסו] כתב דמשכחת לה שהג"י לא הקנה לו חמץ נתן לו רשות לאכול. ותירץ שהתוס' ס"ל כיון שנתן לו רשות לכלות הדבר נעשה שלו אע"פ שאינו רוצה לקנות.

הקו"ש [אות קלא] כתב שרש"י יסבור דאף אם הנכרי נתן לו, אין הישראל רוצה לזכות אלא לאכול משל נכרי. וכע"ז כתב השפ"א.

הקו"ש והקה"י [ב"מ סימן מח] מביאים מחלוקת ראשונים האם אורח קונה מה שמניחים לפניו.

מדברי הר"ץ [נדרים לד: ד"ה אמר] מוכח שאין אורח קונה מה שאוכל, אלא אוכל משל בעל הבית, וכ"כ הריטב"א והמאירי בנדרים. אבל מהמפרש [שם] מוכח דמה שאורח אוכל הוי שלו. וכן משמע מהרא"ש שפירש שמיד כשהומין האורח הוא נהנה במה שהוא מכבדו ורוצה להאכילו אע"פ שעדיין לא אכל, משמע שבזמן האכילה כבר קנה האורח. והרשב"א מביא פירושים שונים ויש ביניהם מחלוקת האם אורח קונה מה שאוכל.

כתב הרמ"א [אה"ע סימן כח-ז] אורח שנוטל חלקו ומקדש בו אשה הרי זו מקודשת. הט"ז מקשה מהגמ' [חולין צד.] שאסור לאורח ליתן לבנו או בתו של בעה"ב, אלמא אינו שלו, ולכן פליג וס"ל לדינא שהוי ספק מקודשת.

כהג' חכמת שלמה [בגליון השו"ע] מציין לעיין בחידושי לסוגיה בנדרים, ומחלק בין אורח שאכל כדי חלקו שאינו יכול ליתן מה שנותן, דאינו שלו דיש אומדנא שבעה"ב רק הקנה לו כדי אכילתו, לבין אורח שצמצם ולא אכל חלקו, דבכה"ג מה שהותיר הוי שלו. ולפ"ז מתורץ קושית הט"ז מהגמ'

7. ספר דבר יעקב

ט] בא"ד - ונראה לריב"א דהא דקאמר אפי' תוך זמנו מותר היינו בהנאה - ומבאר המהרש"א דמיירי שנהנה באופן שאינו מחסר מהחמץ וממילא נשאר החמץ ברשות הנכרי.

8. צל"ח על פסחים דף כט/א

ולפ"ז קשה למה אמר רבא לעולם ר' שמעון, הוה ליה למימר לעולם ר' שמעון ור' יוסי הגלילי, ושל ישראל קנסא קנסו הואיל ועבר בבל יראה, ומדלא מוקי למשנתינו גם כר' יוסי הגלילי מכלל דסבר רבא דלא שייך שיקנסו רבנן לאיסור מה שלא אסרה תורה, רק מטעם קנס גזרו שלא יופסק האיסור תורה וישאר כמו שהיה. וא"כ לר' שמעון שעכ"פ תוך הפסח היה אסור בהנאה מן התורה, אלא שאחר פסח היה ראוי שיחזור להיתר, וקנסו חכמים הואיל ועבר בבל יראה שישאר באיסור הנאה כמו שהיה תוך הפסח. אבל לר' יוסי הגלילי שאפילו תוך הפסח מותר מן התורה בהנאה, לא חידשו בו חכמים איסור חדש לאסרו בהנאה לא תוך הפסח ולא אחר הפסח. ולפ"ז ממילא מוכח דרבא לא ס"ל כרב אחא דאיתקש שאור דאכילה לשאור דראייה, דאי ס"ל היקשא, א"כ גם של ישראל כשביטלו אינו אסור בהנאה אפילו תוך הפסח מן התורה, ולא שייך שיאסרוהו חכמים משום הערמה לחדש בו איסור חדש, והרי ממשנתנו מוכח דשל ישראל אפילו ביטלו אסור בהנאה.

9. ספר דבר יעקב

יב] רבא אמר לעולם ר"ש היא ור"ש קנסא קניס הועיל ועבר עליה בב"י וב"י - וכן קיי"ל כמש"כ הר"ף והרא"ש.
וכתב הרא"ש דלפ"ז היכא דביטל ולאחר הפסח מצא חמץ היה ראוי להתירו כיון שלא עבר עליו בב"י. אלא דהירושלמי מביא בזה מחלוקת, ויש מ"ד שאוסר שמא לא יבטלנו ויאמר שביטל.
[וכ"כ רבינו דוד והריטב"א בשם הרמב"ן דמש"כ בגמ' הואיל ועבר זה לאו דוקא, דה"ה דקנסו אם לא עבר על ב"י כגון שהפקיר החמץ. והטעם משום שחיישינן להערמה שיפקיר החמץ כדי לחזור ולזכות בו אחר הפסח, או שמא לא יפקיר ויאמר שהפקיר. השו"ע [סימן תמח-ה] פוסק שהחמץ אסור אע"פ שביטל. ועיין במ"ב [סימן תמח-כח] שמביא מחלוקת אם בדיק וביטל.

10. שו"ע אורח חיים - סימן תמח - דין חמץ שעבר עליו הפסח:

(א) חמץ של אינו יהודי שעבר עליו הפסח, מותר אפילו באכילה:

(ב) אם אינו יהודי מביא לישראל דורון חמץ ביום אחרון של פסח, לא יקבלנו הישראל וגם לא יהא ניכר מתוך מעשיו שחפץ בו; וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו:

11. משנה ברורה סימן תמח

(ד) לא יקבלנו הישראל - משום בל יראה ואם קבלו אסור בהנאה לאחר פסח משום דהוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח:

(ה) לא יהא ניכר וכו' - דאם יהא ניכר שחפץ בו כגון שאומר לו הנח במקום צנוע פלוני בחצרי חצרו קונה לו אבל אם אינו ניכר אף שעכו"ם משאירו להדורון בתוך ביתו שרי דמסתמא איסורא לא ניחא ליה וחצרו אינו קונה לו בע"כ וע"כ אפילו אם היה זה ביו"ט ראשון נמי שרי:

12. תוספות מסכת פסחים דף כט עמוד א

רבי נחוניא היא - אף על גב דהכא בשוגג איירי מדקתני מעל ולא מעל מ"מ קיימא לן כחזקיה דאמר חייבי מיתות שוגגין פטורים מן התשלומין וה"ה כרת לר' נחוניא הקשה ריב"א אמאי פטורין הכא מקרבן מעילה משום דקם ליה בדרכה מיניה הא אמר בהמצניע (שבת צד): המוציא אוכלים בכלי שגג באוכלים והזיד בכלי חייב על האוכלים חטאת ועל הכלי סקילה אלמא קם ליה בדרכה מיניה לא פטר מקרבן ותירץ כיון דפטר מקרבן וחומש פטר נמי מקרבן שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרבן וחומש.

13. צ"ח על פסחים דף כט/א

ד"ה רבי נחוניא בן הקנה היא וכו'. ותירץ כיון דפטר מקרבן וחומש פטר נמי מקרבן וכו'. הקשה אותי ש"ב הרב הגאון מוה"ר ר' וואלף לוי אב"ד ור"מ דק"ק פפערשא והמדינה, לפי זה איך שנינו בכריתות פרק ג' משנה ד' יש אוכל וכו' ואשם אחד וכו' ר"מ אומר אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב, והרי ר"מ מת ומשלם לית ליה, ואם מתחייב משום שבת לא משכחת שיתחייב אשם מעילות, שאם אין קרבן וחומש אין אשם. והאריך הרב ש"ב הנ"ל לפלפל אם ר"מ אית ליה דחזקיה בחייבי מיתות שוגגין:

והנלע"ד בזה דבר חדש, שיש חילוק בין חייבי מיתות דפטורים מתשלומין לכ"ע, ובין חייבי כריתות דפטורין לר' נחוניא בן הקנה, ומלבד גוף הפלוגתא שבין ר' נחוניא בן הקנה לשאר תנאי בדבר זה עצמו אם כרת פטר מתשלומין, יש עוד פלוגתא ביניהם גם בחייבי מיתות ב"ד. ואומר אני דחייבי מיתות דפטורין מתשלומין משום דקים להו בדרכה מיניה, לא שייך במידי דהקדש של קדושת הגוף או בקדושת בדק הבית שהתשלומין לשמים, ואיך יהיו פטורים מטעם קים ליה בדרכה מיניה, והרי כל קים ליה בדרכה מיניה חייב דיני שמים, וכמ"ש במסכת בבא מציעא דף צ"א ע"א אתנן אסרה תורה אפילו בא על אמו, וא"כ אין שייך לפטור תשלומין שהם לשמים, וממילא משכחת אשם מעילות בהדי חוב שבת:

ונראה לענ"ד דכל זה לרבנן, אבל לר' נחוניא בן הקנה אפילו לשמים ליכא מיתה ותשלומין. דבאמת הא דחייב דיני שמים אף דקים ליה בדרכה מיניה, למדתי טעם הדבר מדברי רש"י שם במסכת בבא מציעא [ד"ה רבא אמר] דכדי רשעתו דילפינן מיניה משום רשעה אחת אתה מחייבו וכו', לבי דינא קאמר רחמנא שהבית דין אין יכולת בידם לחייבו שתי רשעיות, וכיון שמחייבים אותו מיתה אינם יכולים לחייבו ממון, אבל הוא מצד עצמו רמו תשלומין עליו וחייב לשלם, ולרבים מגדולי הקדמונים שאפילו הבית דין אומרים לו חייב אתה לשלם, אלא דלא נחתינן לנכסיה ולא כפינן ליה, עיין בשיטה מקובצת שם במסכת בבא מציעא. וכל זה לרבנן, אבל לר' נחוניא בן הקנה דאמר שכרת פטר מן התשלומין, ואטו כרת בי דינא מחייבי ליה הרי אין ענשו מסור לבית דין כלל, וא"כ לא שייך למימר דכדי רשעתו לבי דינא קאמר רחמנא שהם לא יחייבוהו שתי רשעיות, וצריך לומר לדידיה שגם רחמנא לא תחייבה שתי רשעיות, וא"כ אפילו לצאת ידי שמים אינו חייב. וא"כ כאן בסוגיא דידן דאזלא לר' נחוניא בן הקנה שפיר לא מעל, כיון שאינו חייב קרבן אפי' לשמים ליכא קרבן, אבל שם בכריתות ר"מ שפיר קאמר שאם היה שבת וכו' ואפ"ה חייב אשם מעילות, שהרי חייב ממון לשמים. ואף שגם חייבי מיתות שוגגין פטורים, ושם לא שייך דלבי דינא קאמר משום רשעה אחת וכו', היינו משום כיון דמזיד אי אפשר לבי דינא לחייבו ממון, ממילא גם בשוגג לא מחייבי בי דינא דאיתקש שוגג למזיד כדחזקיה, אבל כרת לא שייך בשום פעם לבי דינא:

14. תוספות מסכת פסחים דף כט עמוד א

אין פודין - תימה לר"י אף על גב דאין פודין נמעול דהא לאחר שנשרף ונעשה אפר יכול לפדותו ומותר בהנאה ויש לומר דכיון דכמו שהוא עכשיו לא שוי מידי לא שייכא ביה מעילה והיינו נמי טעמא דכל איסורי הנאה אין מקדשין בהן האשה אף על גב דכל הנשרפין אפרן מותר ואפילו אי דבר הגורם לממון כממון דמי ומעל לא דמי דהתם חזי לאחר הפסח שהוא כמו בעין ועוד יש לומר הא דאין מקדשין באיסורי הנאה היינו היכא דלית ביה שוה פרוטה לכשיהא אפר ולתירוץ קמא קשה הא חזי בעיניה שלא כדרך הנאה.

15. ספר דבר יעקב

כט] תד"ה אין [השני] וכו' תימה לר"י אע"ג דאין פודין נמעול דהא לאחר שנשרף ונעשה אפר יכול לפדותו ומותר בהנאה – כתבו הפנ"י והראש יוסף דהא דאפרן מותר תלוי במחלוקת ר' יהודה ורבנן, לפי ר"י שביעור חמץ בשריפה הוי מהנשרפין שאפרן מותר [לעיל כז:], ולפי חכמים שביעור חמץ בכל דבר הוי מהנקברים שאפרן אסור. וקושית התוס' לשיטתם [כז: ד"ה ואין] שהלכה כר' יהודה. ומקשה הפנ"י אולי התנא הזה סובר כמו חכמים שביעור חמץ בכל דבר והוי מתנקברים שאפרן אסור.

הפנ"י מתרץ שהתוס' ס"ל שגם לפי חכמים אינו בכלל הנקברים שאפרן אסור. מיהו הטור [סימן תמה] כתב שלפי חכמים שביעור חמץ בכל דבר הוי מהנקברים שאפרן אסור. וכן מבואר בתוס' [לעיל כא: ד"ה בהדי ע"ש אות יד].

בהג' לשפ"א כתב לתרץ ע"פ רש"י שביאר שהאוקימתא היא אליבא דריה"ג שסובר שחמץ בפסח מותר בהנאה, ורק כאן אינו שוה כלום מחמת שא"א ליהנות מהקדש, וע"ז הקשו התוס' שאפשר ליהנות מהקדש אחר שריפה.

וְיָלְדָהּ בְּאֵד – וְיָלְדָהּ דְכִיּוֹן שְׁכֻמוֹ שְׁהוּא עֲכָשִׁי
 לֹא שׁוֹי מִיָּדִי לֹא שִׁיכָא בִּיה מַעִילָה וְהִינּוּ נְמִי
 טַעְמָא דְכָל אִיסוּרֵי הַנָּאָה אִין מְקַדְשִׁין בְּהֵן אִשָּׁה
 וְכו' – א. וְכֵן תִּירֵץ הַרְשָׁב"א בְּקִידוּשֵׁין [נז]: דְּכַעַת
 אִין אִיסוּרֵי הַנָּאָה שׁוּיִים כְּלוּם, וְאִפְרָן אִינוּ בַּעֲלוּם,
 וְכִשְׁיִשְׁרַפְם הוּי גּוּפָא אַחֲרֵינָא שְׁלֹא הִיָּה קִיִּים בּוּמָן
 הַקְּדוּשֵׁין וְלֹא הַתְּקַדְּשָׁה בּוּ.

וּמוֹסִיף הַרְשָׁב"א דַּעֲוֵיפֵי שְׁאִין חֶסְרוֹן שֶׁל מִקְנֵה
 דְּבַר שְׁלֹא בֹא לַעֲלוּם הִיכָא דְהוּי בִּידוּ, כְּגוֹן הָרִי
 אֵת מְקוּדְשֵׁת לְאַחַר שְׁאֲתַגִּייר, ה"מ תָּם שֶׁהַגּוֹף
 בַּעֲלוּם אֲבֵל כֵּאֵן הַגּוֹף מִשְׁתַּנֵּה לְגַמְרִי. וְעוֹד שֶׁם הֵל
 לְכִשְׁתִּיגִייר אֲבֵל כֵּאֵן קִידְשָׁה עֲכָשִׁי.

הַרְיִטְב"א בְּקִידוּ' תִּירֵץ בְּשֵׁם רַבּוּ הָרֵא"ה דֶּהֲשַׁתָּא
 אִין בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה שׁוּה פְּרוּטָה, וְלֵאחֲרַי שִׁשְׁרַפְם
 לֹא דִידִיָּה נִינְהוּ וְכֵל הַקּוֹדֵם זָכָה בְּאִפְרָן. [וּמְבָאָר
 הָאֲבַנְי"מ [סִימָן כַּח-נז] דְּס"ל שְׁאִיסוּה"נ אִינָם שְׁלוֹ
 וְהוּי כְּהַפְקָר, וְלִכֵּן לֹא נָתַן לֵה שׁוּם מִמֶּן מִשְׁלוֹ, וְזִמָּה
 שְׁהוּיָא תַּהֲנָה לְאַחַר שִׁשְׁרַף הוּי הַנָּאָה מִהַפְקָר. וְכֵן
 שִׁיטַת רִשְׁי" [סוּכָה לַה]. וְרִיטְב"א בְּשֵׁם הָרֵא"ב ד'
 דֶּהֲנוֹטֵל אַתְרוּג שֶׁל אִיסוּה"נ לֹא יֵצֵא דְלֹא קִרִּינָן
 בִּיה לְכַם. וְכֵן מְבִיא הָאֲבַנְי"מ תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א שְׁכַתְּב
 שְׁאִין בַּעֲלִים לְאִיסוּה"נ.

וְקִשָּׁה כִּיּוֹן שֶׁהַרְשָׁב"א סוֹבֵר שְׁאִין בַּעֲלִים
 לְאִיסוּה"נ לְמָה לֹא תִירֵץ כְּמוֹ הַרְיִטְב"א שֶׁהַנָּאָה
 מֵאִפְרָן הוּי הַנָּאָה מִהַפְקָר. [וְי"ל ע"פ הַנְּהו"מ [סִימָן
 שְׁמַח-א] שְׁאֵם הַבַּעַל מִמְצִיא לְאִשָּׁה הַנָּאָה אַע"פ
 שְׁלֹא זָכָתָה בְּמִמּוֹן מ"מ מְקוּדְשֵׁת כִּיּוֹן שְׁקִיבֵלָה הַנָּאָה
 ע"י הַבַּעַל, וְא"כ גַּם כֵּאֵן כִּיּוֹן שְׁקִיבֵלָה מִהַבַּעַל אֵת
 הָאִיסוּה"נ וְהוּא הַמְצִיא לֵה הַנָּאָה לִיהֲנוּת מֵאִפְרָן
 לְכַאוּרָה צְרִיכָה לִהְיוֹת מְקוּדְשֵׁת, וְלִכֵּן צְרִיךְ הַרְשָׁב"א
 לְתַרֵץ שְׁאִפְרָן אִינוּ בַּעֲלוּם.

[הָאֲבַנְי"מ מְבִיא תְּשׁוּבַת הַרְיִטְב"ש שְׁכַתְּבֵי שִׁישׁ
 בַּעֲלִים לְאִיסוּרֵי הַנָּאָה. וְכֵן מוֹכִיחַ הָאֲבַנְי"מ מִהַרְמַב"ם
 [חֲמִץ א-ג] שְׁכַתְּבֵי שֶׁהַקּוֹנָה חֲמִץ בְּפִסְחָה הָרִי זֶה עוֹבֵר
 בְּבֵל יֵרָאָה, אֲלֵמָא הוּי חֲמִץ שְׁלוֹן]

הַנְּהו"ב [קַמָּא אר"ח סִימָן יט] וְהַחֲזו"א [אר"ח
 סִימָן קִיח-ז] כְּתוּבוֹ שְׁאִין רֵאִיָּה מִהַרְמַב"ם מִשׁוּם
 דְּשֹׁאֲנֵי חֲמִץ שְׁמִבּוּאָר בְּגַמ' [לְעִיל ו:י] שְׁאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ
 [וְגִירַת רִשְׁי" אִינוּ שְׁלוֹן] וְעִשְׂאָתוֹ תוֹרָה כְּאִילוֹ הוּא
 בְּרִשׁוּתוֹ. וְהָאֲבַנְי"מ ס"ל דְּה"מ חֲמִץ שְׁהִיָּה בְּרִשׁוּתוֹ

קְדָם זְמַן אִיסוּרוֹ, אֲבֵל חֲמִץ חָדָשׁ שְׁקֵנָה בְּפִסְחָה הוּי
 כְּמוֹ כָּל אִיסוּה"נ, וְאֵם אִיסוּה"נ אִינוּ שְׁלוֹ אִינוּ חַיִּיב
 עַל קְנִיַת חֲמִץ בְּפִסְחָה.

ב. הַבֵּית הַלּוּי [ח"א סִימָן מַח-ו] וְהַדְּבָרֵי יַחֲזוּקָא
 [סִימָן לַה-ה] מְבִיאִים רֵאִיָּה מִתּוֹם שְׁס"ל שִׁישׁ בַּעֲלִים
 לְאִיסוּה"נ, דָּאָם ס"ל שְׁאִין בַּעֲלִים מָה הַקְּשׁוֹ שְׁתַּהֲיָה
 מְקוּדְשֵׁת מִשׁוּם שְׁשׁוּה פְּרוּטָה שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הַנָּאָתָן אִו
 מִשׁוּם שְׁאִפְרָן מוֹתֵר, מ"מ אִינָה מְקוּדְשֵׁת כִּיּוֹן שְׁאִינָה
 קוֹנָה הָאִיסוּה"נ וְלֹא זָכָתָה בְּמִמּוֹן וּבְמָה חֲתַקְדֵּשׁ.
 הַתּוֹם רֵא"ש בְּקִידוּ' תִּירֵץ שְׁלִפְיִכָךְ לֹא מַהֲנִי
 מָה שְׁשׁוּר"פ שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הַנָּאָתָן אִו אִפְרָן שׁוּר"פ מִשׁוּם
 שְׁאִין הָאִשָּׁה מִתְּקַדְּשֵׁת בְּדַבְּרֵי שְׁאִין הַמְּכַר חַל עֲלֵיהּ,
 וְאִפְשָׁר שְׁכּוֹנְתוֹ מִשׁוּם שְׁלֹא זָכָתָה בְּמִמּוֹן.

גַּם הַשְּׁלֵט"ג בְּשֵׁם הָרֵא"ז כְּתַב הַמְּקַדֵּשׁ בְּאִיסוּרֵי
 הַנָּאָה אִינָה מְקוּדְשֵׁת, וְאִפְי" קְדִשָׁה בְּחֲמִץ שְׁאִיסוּרוֹ
 מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, הוּאִיל וְאִסְרוּהוּ חֲכָמִים בְּהַנָּאָה הָרִי
 אִין בּוֹ שׁוּה פְּרוּטָה.

הַחֲזו"א [סִימָן מ-יב] מְבָאָר שֶׁהַתּוֹם פְּשׁוּט לֵהֵם
 שִׁישׁ קְנִיַת בְּאִיסוּה"נ וְיִכּוּל לְהַקְּנוֹתָם לְאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה
 זָכָה בְּהֵן, מִשׁוּם שֶׁהַתּוֹם ס"ל שְׁלַעֲנִין אוֹתָהּ הַנָּאָה
 שְׁמוֹתֶרָת יֵשׁ זָכִיָּה בְּאִיסוּה"נ וְחָשִׁיב כְּמִמּוֹנָה, וְלִכֵּן
 יֵשׁ לְאִשָּׁה זָכִיָּה לְעַנֵּין שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הַנָּאָתָן.

וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה לְמָה הַרְיִטְב"א שְׁסוֹבֵר שְׁאִין
 בַּעֲלִים לְאִיסוּה"נ, לֹא תִירֵץ עַל הַקּוֹשִׁיָּה שִׁישׁ שׁוּר"פ
 שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ הַנָּאָתָן שְׁלֹא מְקוּדְשֵׁת כִּיּוֹן שְׁלֹא זָכָתָה
 בְּמִמּוֹן. הַקְּה"י [נְדָרִים סִימָן לַב-ח] כְּתַב שֶׁתּוֹם ס"ל
 שְׁאֵם יֵשׁ הַנָּאָה מֵאִפְרָן אִו שִׁיכּוּל לִיהֲנוּת שְׁלֹא כְּדֶרֶךְ
 הַנָּאָתָן אִו הוּי מִמּוֹן שֶׁל הַבַּעֲלִים וְאִפְשָׁר לְהַקְּנוֹת
 וְלִזְכוּת בּוֹ. וְלִפִּי הָרֵאשׁוֹנִים שְׁתִּירְצוּ שֶׁהַנָּאָה שְׁלֹא
 כְּדֶרֶךְ אִסוּרָה מְדַרְבְּנָן, א"כ כִּיּוֹן שְׁאִין בְּאִיסוּר הַנָּאָה
 שׁוּם הַנָּאָה הַמּוֹתֶרָת, הוּי הַפְּקָר וְאִין בּוֹ תוֹרַת מִמּוֹן.
 וְאִף שִׁישׁ הַנָּאָה הַמּוֹתֶרָת מִצַּד הַנָּאָה מֵאִפְרָן, סוֹבֵר
 הַרְיִטְב"א כִּיּוֹן שְׁלִפְנֵי הַשְּׁרִיפָה לִיכָא שׁוּם הַנָּאָה
 הַמּוֹתֶרָת הוּי הַפְּקָר, וְהַנָּאָה מֵאִפְרָן הוּי הַנָּאָה מִהַפְּקָר.
 וְהַרְשָׁב"א תִּירֵץ שֶׁהוּי פְּנִים חֲדָשׁוֹת שִׁיבּוּאָו אַח"כ,
 וּמְכִינן שְׁלִפְנֵי הַשְּׁרִיפָה אִין בְּאִיסוּה"נ שׁוּם הַנָּאָה
 מִמִּילָא אִין בַּעֲלוֹת עַל אִיסוּה"נ וְהוּי אִינוּ שְׁלוֹ.

הַקְּה"ח [סִימָן תו-ב] כְּתַב שְׁלִפְנֵי הַרְיִטְב"ש שְׁסוֹבֵר
 שִׁישׁ בַּעֲלִים לְאִיסוּה"נ הוּי שְׁלוֹ, מ"מ אִינוּ יִכּוּל
 לְמַכּוּר אִיסוּה"נ דְּהוּי כְּאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ, דְּכִיּוֹן שֶׁהַתּוֹרָה

אִסְרָה לִיהֲנוּת מֵהֵם הוּי כְּאִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ. וְלְכַאוּרָה
 קִשָּׁה א"כ מָה קוֹשִׁיַת תּוֹם שֶׁתְּתַקְדֵּשׁ כִּיּוֹן שִׁיכּוּלָה

17. ספר דבר יעקב

[ג] בא"ד - ועוד יש לומר הא דאין מקדשין באיסורי הנאה היינו היכא דלית ביה שוה פרוטה לכשיהא אפר - כתב הב"ח [סר"ס כח] דלפ"ז אם אין באפר שר"פ אינה מקודשת ודאי אבל הרי ספק קידושין שמא שר"פ במדי.

וכתבו החלקת מחוקק [סימן כח-לט] והבית שמואל [סימן כח-נד] דאם האשה יודעת שהוי איסור'נ או אם יש באפרן שר"פ מקודשת אבל אם אינה יודעת שהוי איסור'נ אינה מקודשת כיון שסבורה להתקדש בכל. [עיי' לעיל אות לא שהאבנ"מ חולק].

18. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף כט עמוד ב

דבר הגורם לממון. הא דלא חשיב ממון עכשיו רק משום דבר הגורם לממון היינו משום שבהקדש איכא הדין דאין להקדש אלא מקומו ושעתו כדאמרינן בערכין כ"ד. דבפדיון הקדש נמדד השווי לפי מקומו ושעתו, הלכך עכשיו שאינו ראוי לפדיון אין לו דין ממון רק מחמת דין גורם לממון שיהיה שוה לאחר פסח [ועי' רש"ש. וע"ע קצוה"ח סי' שפ"ו סק"ז שדן בגזל מהדיוט חמץ נוקשה שיכול להשהותו לאחה"פ דאי"ז אלא גורל"מ ע"ש. ולהג"ל יש לדון דשאני הקדש כנ"ל, וצ"ב].

19. ספר דבר יעקב

[ב] מ"ד מעל קסבר דבר הגורם לממון כממון דמי - הפנ"י והאחיעזר [ח"ב סימן מו] מקשים למה הגמ' מחשיבה מה שהקדש יכול למכור החמץ לאחר הפסח לדבר הגורם לממון, ולמה אינו נחשב לממון ממש. ובשלמא מי שקיבל אחריות על חמץ, כיון שאין החמץ שלו תלוי בדבר הגורם לממון אבל כאן הוי חמץ של הקדש.

בח"י ר' שמואל [סימן ה-ה] כתב שדין ממון פקע מיניה מחמת האיסור הנאה, ואינו אלא גורם שיהיה ממון מחמת שיתחדש בו ההיתר אחר הפסח.

20. תוספות מסכת פסחים דף כט עמוד ב

רב אשי אמר דכולי עלמא - וקשה לר"י היכי גרסינן אי גרסינן דכולי עלמא פודין אם כן לרבנן אמאי לא מעל אף על גב דלישראל אסור בהנאה מכל מקום ימכרנו לנכרי ההקדש עצמו ואי גריס אין פודין אפילו לרבי יוסי הגלילי אמאי מעל ויש לומר דגרסי' אין פודין ואף על גב דאין פודין להאכיל לכלבים מכל מקום שרי להסיק תחת תבשילו וכדפרישית דהכא דקדושת דמים אין פודין מדרבנן ולא גזרו רבנן אלא שלא להאכילו לכלבים אבל היכא דאין פודין מדאורייתא דהיינו היכא דאיכא קדושת הגוף אין פודין אפי' להסיק דהא תניא (בפ"ק) דבכורות (דף טו.) אם מתו יקברו וקאמר התם ממאי דהאי אם מתו יקברו משום דבעי העמדה והערכה דילמא משום דאין פודין הקדשים להאכילן לכלבים והשתא אי טעמא משום דאין פודין אמאי יקברו והא ראוי להסיקו תחת תבשילו אלא ודאי מדאורייתא אין חילוק וכן לעיל (דף כב.) דרשינן ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה ואסירי אפילו להסקה אלמא מדאורייתא אין לחלק בהנאה ואם תאמר לרבנן אמאי לא מעל הלא הקדש יכול למכור לנכרי על מנת שיסיקנו לפניו ויש לומר דגזרינן שמא יאכלנו הנכרי וכהאי גוונא אמר במסכת ע"ז (דף טו.) אין מוכרין בהמה לנכרי על מנת לשוחטה וכו' ומכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה דאי אמרת עובר אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה אלא ודאי לא עבר וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף.

21. ספר דבר יעקב

[ו] בא"ד - מכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהיה וכו' - המג"א [סימן תמו-ב] והשאג"א [סימן פא] לומדים בכונת התוס' דכל שבדעתו לבערו בסוף אינו עובר עליו אפי' כשאינו מבערו מיד, כגון במוצא חמץ ביו"ט שכופה עליו כלי ומבערו במוצאי יו"ט. המקור חיים [פתיחה לסימן תלא-ה] והחזו"א [סימן קיז-ז] כתבו שכונת תוס' דוקא אם מתחיל מיד בקיום המצוה. גם השעה"מ [חמץ א-ג ד"ה ולע"ד] כתב דכונת תוס' כשדעתו לבערו מיד.

22. ספר דבר יעקב

[ז] בא"ד - מכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהיה וכו' - א. האחרונים דוחים ראית התוס' בכמה אופנים. א. השאג"א [סימן פא ד"ה ואחר] דוחה ראית הר"י, דבאמת אסור להשהות אבל כאן יכול לפדות פחות פחות מכזית מבלי לעבור בכ"י. והנה בדין זה האם לענין בל יראה יש איסור דאורייתא בתצי כזית, נחלקו האחרונים. השאג"א כתב דחצי שיעור אסור רק באיסורי אכילה ששייך בהם צירוף של כדי אכילת פרס, ואם יאכל עוד חצי כזית הוי חצי כזית ראשון חלק מהאיסור, ונחשב למפרע שחצי שיעור ראשון הוא חלק מאכילת איסור. גם הפנ"י [ביצה ז:] כתב שאין איסור בל יראה בפחות מכשיעור, דכל שהוא פחות משיעור לא חשיבי כלל והוי כפירורין שממילא בטלי [כמש"כ בגמ' לעיל ו:] ולא עשאן הכתוב כאילו הן ברשותו. וכ"כ האור חדש [פסחים מה:]. הנר"ב [תנינא אר"ח סימן צא ד"ה ואני] חולק על הפנ"י. רע"א [בגליון שו"ע אר"ח סר"ס תמ"ד] כתב גם בחצי שיעור איכא בל יראה לדעת הרבה פוסקים. עיין להלן.]

23. שו"ע יורה דעה - סימן צח

(א) איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו, כגון חלב שנתערב בבשר, יטעמנו נכרי, אם אומר שאין בו טעם חלב או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום, מותר. והוא שלא יהא סופו להשביח. וצריך שלא ידע שסומכין עליו. ואם אין שם עובד כוכבים לטועמו, משערין בס'. וכן אם הוא מין במינו, כיון דליכא למיקם אטעמא, משערין בס'. (ואין נוהגים עכשיו לסמוך על עו"ג, ומשערין הכל בס') (באגור ותשובת מהר"מ פדואה סימן ע"ט ושאר אחרונים):

24. פתחי תשובה יורה דעה סימן קטז ס"ק י

(ז) מחמירים בגליון יו"ד של א"ז הרב ז"ל מ"כ וכן אם נפל איסור בכלי שני או בכ"ר ויש ס' ומכל כה"ג ולהרחיק עצמו מכל דבר כיעור מצוה היא עכ"ל או"ה סוף כלל נ"ז. וצ"ל דאף שכתב הרמ"א ולא נמצא הדין בפ"י כו' לא יאכל ממנה. א"כ משמע דהא בכ"ש או ביש ס' דנמצא בפירוש אין להחמיר. היינו שאין החיוב על בעל נפש להחמיר. אבל מ"מ אם רוצה להחמיר גם בזה מצוה היא ועיין בש"ך לעיל סימן י"ז סק"ח ועמ"ש בסימן י"ח סק"ט. שוב ראיתי בסולת למנחה כלל ע"ו דין ח' שכתב בשם תורת האשם **דמי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנתבטל בששים או בכלי שני הוי כמו אפיקורסות ויצא שזכרו בהפסדו** ודלא כמ"ש או"ה סוף כלל נ"ז עכ"ד ע"ש:

25. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף כט עמוד ב

בגדר דבר שיש לו מתירין מתי אינו בטל

שמואל אמר שלא במינו מותר. ואין להקשות דהא הוי דבר שיש לו מתירין דז"א כיון דעכשיו אנו דנים עליו אי עובר באיסור ב"י וב"ב ולאיסור זה אין לו מתירין לאחר הפסח הלכך בטל [ושיעור התערובות הוא חד בחד]. (א"ה: בדין זה דשני איסורין ואחד יש לו מתירין ולשני אין מתירין ע"י חו"ד סוס"י ק"ב ודרכ"ת שם סק"ד ובהערות ביצה ג' ע"ב).

26. מלחמת ה' מסכת פסחים דף ז עמוד ב

אמר הכותב ... **וא"ת והא רבי יוחנן סבר לאחר זמנו מותר כר"ש ובזמנו אינו אוסר במשהו** /וכל דבר שיש לו מתירין אינו בטל? יש להשיב אמר לך ר' יוחנן פליגי רבנן עליה דר' שמעון דאמר במס' שביעית בברייתא ואיתא בנדרים כל דבר שיש לו מתירין [בטל]

27. DAF YOMI ADVANCEMENT FORUM

חמץ שנתערב בדבר היתר, ואין בתערובת טעם חמץ, האם נאסרת מחמת המשוהו חמץ?

האם היא מותרת בפסח? ("בזמנו")	עבר עליה הפסח האם נאסרת? ("שלא בזמנו")		
אסור - דמין במינו אינו בטל	אסור - כר' יהודה [12]	במינו	לרב
אסור - גזר שלא במינו אטו מינו [13]	מותר - כדין שאר איסורים [14]	שלא במינו	
אסור - דמין במינו אינו בטל	מותר - כר' שמעון אפי' בנותן טעם	במינו	לשמואל
מותר - דלא גזר שלא במינו אטו מינו	כ"ש שמותר	שלא במינו	
מותר - ולא נאסר אלא בנותן טעם	מותר - כר' שמעון אפי' בנותן טעם	במינו	לר' יוחנן
מותר - ולא נאסר אלא בנותן טעם	מותר - כר' שמעון אפי' בנותן טעם	שלא במינו	

[12] ס"ל לרב כר' יהודה דאמר שחמץ אחר הפסח אסור בהנאה, וממילא אסור, כיון דמין במינו אינו בטיל.

[13] אע"ג דבעלמא ס"ל לרב שלא במינו אינו נאסר עד שיהיה טעם איסור, מ"מ בחמץ בפסח גזר שלא במינו אטו מינו.

[14] דאף שאסר רב חמץ שאחר הפסח, מ"מ אין בו חומרא של חמץ, ולכן לא גזרנו בו מינו אטו שלא מינו.

28. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת פסחים דף כט עמוד ב

אמר רבא הלכתא. [שיטת רש"י דרב ס"ל כר"י דמין במינו לא בטיל וגזרו שלא במינו אטו מינו בחמץ. ולאחר הפסח שרי כר"ש בין במינו בין שלא במינו. שיטת ר"ת דרבא לא ס"ל כרב ור' יהודה רק גבי חמץ החמירו בין במינו בין שלא במינו, ושלא בזמנו ס"ל כר"ש. שיטת הרמב"ם דבמינו אסור משום דבר שיש לו מתירין וצ"ב מ"ט גזרו שלא במינו אטו מינו, ושלא בזמנו קיי"ל כר"ש].